

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧА СФЕРА ЯК ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ

І.М. Стахів.

Львівський національний університет ім. І. Франка.

© Стахів, І.М., 2014.

Стаття отримана редакцією 07.02.2014 р.

Вступ. Зростання значення соціального чинника в житті українського суспільства, визначення перспектив його розвитку вимагають наукового осмислення змісту та результатів політики держави в галузі фізичної культури і спорту. Одним з інститутів, що дозволяє здійснити перехід від простого перерозподілу до політики розвитку, до створення умов для самозабезпечення, саморозвитку сім'ї та окремих громадян, надання їм дієвої допомоги у реалізації власних можливостей, є ринок спортивно-оздоровчих послуг. Спортивно-оздоровча сфера, покликана розв'язувати багато соціально-економічних проблем, таких як об'єднання суспільства, відволікання молоді від згубних звичок, профілактика захворювань, збільшення середньої тривалості життя і її якісного рівня [2, с. 73]. Тому, володіючи незаперечною соціальною значимістю, спортивно-оздоровчі послуги є об'єктами державного регулювання.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Науковці досліджують комунікативні можливості спорту (Е. Ворхл, Д. Освальд), аналізують розвиток та технології спортивного маркетингу (В.Н. Артишевський, С.І. Гуськов, О.Н. Степанова, В.А. Дудов, Ю.А. Зубарев, П.Смолянов, Ф. Шааф, В.І. Лукашук), спонсорства (В.В.Кузін), паблік рілейшнз у спорті (А.Ю.Іванова, І.М. Биховська, Т.С.Іванова), взаємовідносини телебачення і спорту (М. Хуссам, С.І. Гуськов). Однак деякі проблеми до сьогодні залишаються за межами наукових інтересів учених. Перш за все це стосується досліджень спортивно-оздоровчої сфери як галузі економіки.

Практично не аналізується роль спорту в соціально-економічній системі окремо взятої країни або його значення у світовій економіці. Однак без такого аналізу неможливо оцінити подальші перспективи функціонування та розвитку індустрії спорту як у нашій країні, так і у світі в цілому.

Слід зазначити, що сьогодні в Україні склалась унікальна соціально-економічна ситуація, яка істотно впливає на функціонування та розвиток спортивно-оздоровчої сфери. Однак це поки ще не знайшло адекватного відображення в наукових дослідженнях, особливо вітчизняних. Незалежно від специфіки соціально-економічного середовища в певній країні існують загальні закономірності, які діють у соціально-економічних системах ринкового типу й суттєво впливають на функціонування та розвиток індустрії спорту. При цьому спортивно-оздоровча сфера в таких системах розглядається як частина економіки.

Постановка завдання. Сучасний світ неможливо уявити без спорту, що став однією з найважливіших сфер життєдіяльності суспільства. Його стрімкий розвиток викликав науковий інтерес до вивчення цього феномена. Останнім часом сучасний спорт став важливою галуззю економіки багатьох країн, у тому числі й України. До нього залучено значні фінансові кошти і велику кількість робочої сили [1, с. 32]. Нині ступінь розвитку спортивно-оздоровчої сфери є одним із факторів, що впливає на темпи розвитку суспільства, рівень і якість життя населення, ділову активність.

Метою статті є визначення поняття спортивно-оздоровчої сфери та з'ясування зв'язку її з економікою. Методом дослідження у статті виступає теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури.

Основними цілями статті є аналіз спортивно-оздоровчої сфери як засобу соціально-економічного зміцнення країн з ринковою економікою.

Основний матеріал і результати. Сучасні дослідження показують, що у людей, які систематично займаються фізичною культурою і спортом, продуктивність праці вища порівняно

з тими, хто спортом не займається [3, с. 106].

Крім того, плінність кадрів серед активних спортсменів значно нижча, ніж серед тих, хто не займається спортом, а трудова дисципліна значно вища, що сприятливо позначається на продуктивності праці та виробництві в цілому [6, с. 132].

Крім підвищення якості продуктивних сил суспільства, спорт як засіб соціально-економічного зміцнення країни проявляється й у багатьох інших сферах людської діяльності. Наприклад, позитивно впливаючи на стан здоров'я людини, він сприяє приросту найбільш цінного з усіх багатств держави – дієздатного населення, що, у свою чергу збільшує добробут самої держави. Розглядаючи такий аспект впливу на економіку, необхідно відзначити, що цю роль виконує насамперед фізичне виховання і спортивно-оздоровчі послуги, основною метою яких є оздоровлення населення і підтримка його репродуктивних якостей [5, с. 226]. Залучення людей до спорту, особливо молоді, також дозволяє знизити криміногенність у суспільстві, що опосередковано впливає на поліпшення економічної ситуації в країні. Це проявляється у зниженні державних витрат на забезпечення суспільного порядку, зменшення кількості осіб, які мають наркотичну й алкогольну залежність, а також підвищенні попиту на послуги у спортивно-оздоровчій сфері та сервісу надання послуг.

Підприємництво у сфері фізичної культури й спорту розвивається в сучасному світі дуже динамічно. Зміни у житті людей, соціальному й культурному середовищі, поступове усунення соціальних і релігійних забобонів додало новий імпульс розвитку спорту в більшості країн світу. У ХХ столітті відбулися процеси, які зробили спорт і фізичну культуру головними життєвими потребами людей різного віку, стимулювали інтерес до всіх галузей фізичної культури й фізичного виховання. Масовий попит на спорт, спортивні товари й послуги вплинули на створення індустрії спорту й комплексної системи спортивного бізнесу, під яким слід розуміти всю сукупність підприємств, інститутів і економічних відносин, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності у сфері фізичної культури й спорту [4, с. 74].

Спортивно-оздоровчій сфері властиві всі атрибути нематеріального виробництва: вироблений галуззю продукт не має відчутної форми і предметного втілення. Однак це не означає, що його немає. Спортивно-оздоровча сфера виробляє такі продукти, як здоров'я, довголіття, розвага, цікаве дозвілля. Постійно вдосконалюються і розробляються нові моделі управління спортивно-оздоровчою сферою та її фінансування. З економічної точки зору фізичну культуру і спорт правомірно розглядати як вид суспільно корисної діяльності з надання різноманітних послуг, що належить до невиробничої сфери і тому прямо не бере участь у виготовленні матеріального продукту [8, с. 213].

Економіка спортивно-оздоровчої сфери розглядає господарські відносини у спортивній галузі та спортивній індустрії на двох рівнях:

- по-перше, на загальнодержавному та міжнародному (макрорівні);
- по-друге, на рівні окремих спортивних та оздоровчих організацій, клубів, федерацій та інших об'єднань з різними формами власності та джерелами фінансування (мікрорівні).

Економіка спортивно-оздоровчої сфери покликана розв'язувати такі завдання:

- накопичувати та систематизувати економічні знання в галузі фізичної культури та спорту;
- генерувати нові знання і дослідження у сфері економіки фізичної активності та оздоровлення суспільства;
- виявляти і формулювати економічні проблеми, що виникають у процесі розвитку господарських відносин у сфері фізичної культури і спорту, а також указувати шляхи їх розв'язання;
- визначати тенденції розвитку економічних процесів у вітчизняному та зарубіжному спорті, прогнозувати їх напрям і динаміку;
- надавати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності господарських відносин.

Дослідження теоретичних і практичних аспектів економіки спортивно-оздоровчої сфери відбуваються за допомогою спеціальних методів наукового пізнання, які часто органічно поєднуються і в ряді випадків доповнюють один одного.

Слід зазначити, що економічні відносини в спортивно-оздоровчій сфері знаходяться в постійному розвитку і мають складні взаємозв'язки. Зокрема, система економічного аналізу будується на дедуктивному методі, тобто на базі загальних принципів обґрунтовуються приватні господарські процеси.

Отже, економіка спортивно-оздоровчої сфери – це раціональне управління господарст-

вом, яке пропонує методи розв'язання теоретичних і практичних завдань, що виникають між суб'єктами спортивно-оздоровчих відносин, пов'язаних з використанням матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів на рівні окремих спортивно-оздоровчих організацій і суспільства в цілому з метою прогнозування економічних процесів та їх регулювання.

Економічні відносини в спортивно-оздоровчій сфері різнобічні й багатогранні. Вони включають у себе всю сукупність господарських відносин з приводу виробництва і купівлі-продажу спортивних товарів і послуг відповідними виробниками та споживачами, економічні взаємини спортивних клубів, федерацій, спортивних товариств, окремих спортсменів і тренерів між собою й у взаємодії з уболівальниками. Важливою галуззю економічних відносин є спортивні ринки праці та фінансових інвестицій, системи оплати праці й преміювання спортсменів і тренерів, їх соціального страхування та пенсійного забезпечення.

У сучасній українській практиці економічні відносини у спортивно-оздоровчій сфері на ринковій основі тільки починають формуватися; в стадії становлення перебуває індустрія спорту та його інфраструктура, спортивне підприємництво, ринок спортивно-оздоровчих послуг, спортивний туризм [7, с. 92]. Тільки в останні роки стали з'являтися спортивні професійні спілки та ветеранські організації, відпрацювання й уніфікування схеми страхування спортсменів від різноманітних ризиків і травм, вироблення цивілізованих форм трансфертів спортсменів в іноземні та національні спортивні клуби. У галузі спортивної інфраструктури також намітилися значні позитивні зрушення: протягом останніх років сформувалася ціла галузь виробництва, що базується на спортивно - масових заходах.

Висновки. Якщо ми хочемо мати в майбутньому здорову націю, необхідно переосмислити ставлення до спортивно-оздоровчої сфери і зрозуміти, що нашій країні потрібні фахівці, які розуміють, що спортивно-оздоровчий характер впливу на суспільство – це значно більше, ніж рекорди, перемоги і медалі, що ця сфера є частиною економіки та управління у професійному, комерційному або у будь-якому іншому напрямку і вимагає відповідних методів і форм. Науковою новизною дослідження є аналіз та на його основі формулювання сутності поняття економіки спортивно-оздоровчої сфери. Останнім часом відбулися позитивні зміни в найважливішій сфері економічних відносин, а також перші позитивні результати реформ дозволяють нам говорити про майбутні сприятливі перспективи українського ринку спортивно-оздоровчої сфери. Звичайно, при становленні нової спортивної індустрії та формуванні ринків спортивно-оздоровчих послуг в Україні не все проходить гладко і своєчасно: досить часто недосконала законодавча база заважає розвитку меценатства і спонсорства в спорті, формуванню ефективної системи правового й соціального захисту спортсменів і тренерів. Поки далекі від досконалості схеми оподаткування виробників спортивних товарів та послуг, принципи фінансування спортивної освіти. Перелічені проблеми, які стоять на шляху ефективного функціонування спортивно-оздоровчої сфери, плануємо вивчати у наступних дослідженнях, а саме вплив державного регулювання на досліджувану сферу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гадайчук, Д.Л. Результати досліджень з питань використання фінансових ресурсів організаційно-управлінськими структурами у спорті вищих досягнень / Д.Л. Гадайчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 13. – С.29 – 39.
2. Галкин, В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Галкин. - М.: Кнорус, 2006. – 291 с.
3. Жолдак, В. И. Менеджмент спорта и туризма. / В.И. Жолдаков, В.А. Квартальнов – М.: Советский спорт, 2001. – 416 с.
4. Камалетдинов, В.Г. Педагогические аспекты развития культуры управления физкультурно-спортивной деятельностью: монография / В.Г. Камалетдинов – М.: Советский спорт, 2002. – 240 с.
5. Кузьменко, О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту / О.О. Кузьменко // Науковий вісник молодих вчених. – 2010. – Вип. 1 (1). – С. 225 – 229.
6. Менеджмент, и экономика физической культуры и спорта / М.И. Золотов, В.В. Кузин, М.Е. Кутелов, С.Г. Сейранов. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 432 с.
7. Мічуда, Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: Закономірності функціонування та розвитку / Ю.П. Мічуда. – К.: Олімпійська література, 2007. – 215 с.
8. Пашук, О.В. Маркетинг послуг: стратегічний підхід / О.В. Пашук. – К., 2005. – 558 с.

УДК 336.581:[613.9:796](477)

Стахів Ірина Михайлівна, здобувач кафедри економіки підприємства. Львівський національний університет ім. І. Франка. **Спортивно-оздоровча сфера як галузь економіки**. Розглянуто питання спортивно-оздоровчої сфери як галузі економіки. Здійснено аналіз поняття спортивно-оздоровчої сфери, а також визначено її основні завдання.

Ключові слова: спортивно-оздоровча сфера, ринок, соціально-економічні проблеми, послуги, економіка.

УДК 336.581:[613.9:796](477)

Стахів Ірина Михайлівна, соискатель кафедры экономики предприятия. Львовский национальный университет им. И. Франка. **Спортивно-оздоровительная сфера как отрасль экономики**. Рассмотрены вопросы спортивно-оздоровительной сферы как отрасли экономики. Осуществлен анализ понятия спортивно-оздоровительной сферы, а также определены ее основные задания.

Ключевые слова: спортивно-оздоровительная сфера, рынок, социально-экономические проблемы, услуги, экономика.

UDC 336.581:[613.9:796](477)

Iryna M. Stakhiv, Researcher, Economics of Enterprise Department. Lviv Ivan Franko National University. **Sports and health sphere as a branch of the economy**. The article is dedicated to the sport and health sphere as a branch of the economy. The analysis of the sports and health sphere concept has been performed, and the basic tasks of the studied sphere have been determined.

Keywords: sport and health sphere, market, social and economic problems, services, economy.